

25. Kaftański Janusz „Downar” (1921-1980) - Komendant Posterunku MO w Barlinku

Janusz Kaftański, ps. „Downar”. Źródło: zbiory prywatne H. Kaftańskiej.

Janusz Kaftański, syn Henryka (1894-1965) i Józefy z d. Ostrowskiej, urodził się 07.07.1921r. w Warszawie. [IPN Sz 118/450]. Pochodził z rodziny ziemiańskiej. Gdy miał 2 lata, zmarła Jego matka - z nowego związku ojca Janusz Kaftański miał przyrodną siostrę. [Kaftańska, 2018]. W chwili wybuchu wojny przebywał w Świsłoczy k. Grodna, oczekując na rozpoczęcie nauki w Państwowym Gimnazjum Koedukacyjnym nr 939 im. Romualda Traugutta. Po napaści ZSRR na Polskę sam przedostał się do rodziny macochoy koło Lublina, a następnie do Warszawy, gdzie zamieszkał u krewnych. W czasie wojny ukończył konspiracyjnie Szkołę Podchorążych Piechoty, uzyskując stopień kaprała podchorążego, kontynuował również naukę w Liceum a następnie przez dwa lata uczył się w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie. Od 1940r. należał do Armii Krajowej - Powstańczych Oddziałów Specjalnych „Jerzyki” - posiadał pseudonim konspiracyjny „Downar”. W tym czasie pracował w różnych zawodach, m.in. jako ekspedient i strażak. W 1941r. otrzymał nominację na podporucznika AK. W chwili wybuchu Powstania Warszawskiego nie mógł się przedostać do swego oddziału i walczył w I Obwodzie „Radwan” – Śródmieście oraz w II Batalionie „Lecha Grzybowskiego” - 5 kompania, oddział Chrobry 2. [powstańcze biogramy; Kaftańska, 2018; Rybalko, 2016, Orlicz, 2006]. Z Warszawy przedostał się kanałami w grupie Jerzego Strzałkowskiego do Kampinosu. Ciężko ranny trafił do szpitala polowego w Milanówku, gdzie przebywał do stycznia 1945r. Z podpalonego przez wycofujących się Niemców szpitala, wyratowali Go pielęgniarze. Przedostał się wówczas do przyrodniej siostry do Lublina.

Z dniem 01.06.1945r. Janusz Kaftański, posługując się pseudonimem „Downar” złożył podanie do Wojewódzkiej Komendy MO w Koszalinie o przyjęcie Go w szeregi Milicji Obywatelskiej w Barlinku. Zamieszkał na Posterunku MO w Barlinku przy *Siedestrasse* 13. [IPN Sz 118/450]. Kwestionariusz osobowy z 01.07.1945r., sygnowany nazwiskiem Jan Downar, zawiera informacje ukrywające Jego działalność w AK. Podawał w nim m.in., że brał udział w wojnie obronnej Polski w 1939r., służył w 27 Pułku Ułanów w Nieświeżu, a w latach 1943-1944 należał do oddziałów partyzanckich AL i był dowódcą plutonu w stopniu podporucznika, posiadał pseudonim X (lks) i był wdowcem. Znaki szczególne - 28 blizn z wojny przeciwko Niemcom – był trzykrotnie ranny. [IPN Sz 118/450]. Poza rysopisem i ilością blizn, reszta danych nie była zgodna ze stanem faktycznym.

W dniu 17.09.1945r. Powiatowa Komenda Milicji Obywatelskiej w Myśliborzu wydała zaświadczenie o treści: „komisja kwalifikacyjna stwierdza, że ppr. Downar Jan do służby w Milicji Obywatelskiej wyjątkowo nadaje się jako komendant komisariatu MO, dobry organizator, nadzwyczaj energiczny, lubiany przez przełożonych, inteligencja wysoko postawiona, politycznie dobrze uświadomiony.” Oświadczenie podpisał Komendant Pow. Milicji Obywatelskiej – Kałubaj E., kpt. – Jego towarzysz walki z POS „Jerzyki”, uczestnik Powstania Warszawskiego. [IPN Sz 118/450].

Jako drugi z kolei komendant Posterunku MO w Barlinku, kierował nim od 01 lipca do końca listopada 1945r. [IPN Sz 118/450]. Z szeregów MO został zwolniony w styczniu 1946r. rozkazem 11/46. [IPN Sz 118/450]. Przyczyny zwolnienia nie podano.

W dniu 08.12.1945r. jako Jan Downar został wybrany do Tymczasowej Rady Doradczej w Barlinku. [APSS, sygn. 68/11/0/2/58]. W latach 1946-1949 uczył w Gimnazjum Handlowym i Publicznej Średniej Szkole Zawodowej w Barlinku wychowania fizycznego chłopców i prowadził szkolną drużynę sportową „Zryw” używając nazwiska Jan Downar oraz Janusz Downar - Kaftański. [60 lat Ekonomika; Frańczak, 1966].

W Gimnazjum Handlowym poznał swoją przyszłą żonę, Halinę Kamillę Karymow, córkę Marii Magdaleny z d. Ryniewicz i Oktawiana Karymow, ur. 04.03.1931r. w Warszawie. Jej matka wraz z dziećmi: Bogdanem, Danutą i Waldemarem, bez męża, o którego losach rodzina dowiedziała się dopiero 6 lat od zakończeniu wojny, została ściągnięta do Barlinka w 1945r. przez swego brata, Jakuba Ryniewicza. Dostał się on na Pomorze Zachodnie wraz z uciekającymi przed frontem rosyjskim Niemcami i z dniem 15.07.1945r. objął warsztat ślusarski w Barlinku. W kwietniu 1946r. przywiózł do Barlinka swoją najstarszą siostrzenicę, Halinę. Jazda pociągiem do Choszczna, następnie okazijnymi środkami

Halina Karymow, 1948r. Źródło: zbiory prywatne H. Kaftańskiej.

transportu, w tym gazikiem Komendantury Wojennej do Barlinka, pozostała na zawsze w pamięci trzynastoletniej wówczas Haliny Karymow. Obraz Barlinka to „*inny świat, cisza i spokój, zielono, bardzo mało ludzi, domy opuszczone, powyrywane okna i framugi...*”. [Kaftańska, 2018]. W Barlinku Halina Karymow podjęła naukę w Gimnazjum Handlowym i należała do grona pierwszych 12 uczniów kończących to gimnazjum w czerwcu 1948r.

W dniu 30.12.1948r. w kościele parafialnym w Barlinku Janusz Kaftański i Halina Karymow

Mieczysław Poltyn. W drugim rządzie od lewej: Romuald Szura, Mieczysław Kaczmarek, Henryka Zagórska, Jerzy Fibilski. W ostatnim rządzie od lewej: Lech Kossakowski, Edward Arciszewski, Krystyna Kaźmierczak, Janusz Kaftański ps. „Downar”. Źródło: zbiory prywatne H. Kaftańska. Zdjęcie opisała: H. Kaftańska i I. Poltyn.

zawarli związek małżeński; ślubu udzielał im ks. Józef Czapran. Ślub cywilny wzięli w dniu 02.11.1949r. w obecności burmistrza Czesława Urbańskiego, a świadkami był: Mariusz Tomaszewski i Jan Żuchowski - członkowie POS „Jerzyki”, towarzysze walki Janusza Kaftańskiego. [Kaftańska, 2018].

W 1949r. Halina Kaftańska podjęła pracę w dziale księgowości w Zakładach Drzewnych. W przedsiębiorstwie tym zatrudnił się również Janusz Kaftański jako zastępca kierownika Tartaku „B”. Po ujawnieniu przynależności do AK, Janusz Kaftański był wielokrotnie przesłuchiwany i nie

mógł już pracować w szkolnictwie. Prześladowania ze strony Urzędu Bezpieczeństwa sprawiły, że musiał szukać pracy poza Barlinkiem - w Stargardzie, w Gorzowie, a następnie w okolicznych PGR-ach, dokąd codziennie dojeżdżał z Barlinka. Halina Karymów wspomina ten okres ich wspólnego życia jako bardzo ciężki. Już w 1950r. Janusz Kaftański wyjechał do Warszawy i tam zaczął poszukiwać pracy. Wynajął wówczas mieszkanie w Józefowie i po roku „tułania się po pokojach”, w 1951r. ściągnął do siebie z Barlinka żonę i syna, ur. 1949r. (drugi syn, ur. w 1950r. zmarł po trzech tygodniach po przyjęciu na świat i został pochowany w Barlinku). W Józefowie urodził się ich najmłodszy syn, Krzysztof. Janusz Kaftański pracował w różnych zakładach w Warszawie w zaopatrzeniu, w tym też w „Ursusie”. Po latach kupił działkę w Józefowie i przystąpił do budowy własnego domu. Stabilizację finansową Jego rodzinie przyniosło dopiero podjęcie w latach 80-tych XX w. działalności rzemieślniczej – prowadzenie własnej firmy dekarńskiej w ramach spółdzielni.

Przed śmiercią męża Halina Kaftańska podjęła studia na SGPIIS w Warszawie - pracę magisterską na kierunku ekonomika przemysłu obroniła niestety już po Jego śmierci. Pracowała m.in. w Zakładach Róży Luksemburg, Ośrodku Badawczo-Rozwojowym w Warszawie jako główna księgowa.

Janusz Kaftański, pseudonim Downar zmarł w Otwocku w dniu 09.04.1980r. w wieku 59 lat. Został pochowany w Józefowie w grobie rodzinnym obok teściów: Marii Karymow i symbolicznie pochowanego Oktawiana Karymow, który zmarł w Belgii w 1969r. Na tablicy nagrobnej Janusza Kaftańskiego znajduje się napis: „*Janusz Kaftański „Downar”, oficer AK w grupie Jerzyki, odznaczony Krzyżem Partyzanckim, Krzyżem Walecznych, Orderem Virtuti Militari, walczył w partyzantce, obronił getto w powstaniu warszawskim, młodość i zdrowie poświęcił Polsce*”. [cmentarz Józefów]. Harcerze ZHP Józefów oznaczają przed dniem Wszystkich Świętych Jego grób czerwono - białą wstążką jako osoby zasłużonej dla Ojczyzny. [Lewandowski, 2015].